

# Roekenbeheer in Ten Boer, gemeente Groningen; opties voor het vervolg na 2023

**CABWIM** consultancy

# **Roekenbeheer in Ten Boer, gemeente Groningen; opties voor het vervolg na 2023**

**7 november 2023**

**dr. D.W. van Liere  
dr. N. Osinga**

**CABWIM** wildlife research & consultancy

## Colofon

© CABWIM consultancy, 2023

van Liere, D.W. & Osinga, N., 2023. **Roekenbeheer in Ten Boer, gemeente Groningen; opties voor het vervolg na 2023.**

Rapport CABWIM consultancy 2023-6.

*Afbeeldingen:* D.W. van Liere, tenzij anders vermeld.

Niets mag worden gereproduceerd of gepubliceerd zonder voorafgaande toestemming van de gemeente Groningen en CABWIM.

CABWIM consultancy

Heuvelweg 7

7218 BD Almen

[www.cabwim.com](http://www.cabwim.com)

## Inleiding

De gemeente Groningen huisvest kolonies nestelende roeken. Een bepalend kenmerk van deze kraaiachtigen is dat ze sterk vocaal zijn. Vocalisaties bestaan vooral uit krasgeluiden en dienen waarschijnlijk de onderlinge communicatie, zoals van raven bekend is<sup>1</sup>. De kolonie kan zich naast huizen vestigen; er bestaat dan kans op overlast. De overlast omvat het geluid, dat de nachtrust kan verstoren, maar ook de vervuiling door mest en takken die tijdens het nestbouwen verloren raken en op de grond vallen.

Roeken zijn inheemse vogels en beschermd op grond van de Wet natuurbescherming (artikel 3.1). Ingrepen tijdens het nestelen zijn daarom verboden, tenzij het bevoegde gezag (de provincie) hiervoor ontheffing heeft gegeven. Een roekenbeheerplan is dan nodig om te verhelderen welke intenties er zijn over maatregelen om de overlast tegen te gaan en welke om de roekenpopulatie in stand te houden.

Het bureau Eelerwoude heeft voor de gemeente een roekenbeheerplan opgesteld onder de titel "Roekenbeheerplan vier overlastlocaties gemeente Groningen (versie 3)". De gemeente heeft op grond hiervan ontheffing bij de provincie aangevraagd en die op 2 december 2019 gekregen (dossiernummer K17632). De ontheffing staat de gemeente toe om tot 1 december 2024 voor roeken af te wijken van het natuurbeschermingsverbod. De ontheffing geldt voor de locaties Ten Boer, De Hunze, Beijum en Noordlaren. De gemeente mag de nestbeginnen van roeken tijdens het nestbouwen verwijderen in lijn met het beheer zoals beschreven in het plan. Maar ze moet hiermee stoppen, zodra bij de overlastlocatie een nest af is en een ei gelegd is.

De tussenevaluatie in 2023 van het roekenbeheer van de gemeente Groningen vanaf 2020 tot en met 2023 leidde tot de conclusie dat de overlast op de betrokken 4 locaties sterk is verminderd<sup>2</sup>. Het beheer heeft echter ook tot sterke reducties in het aantal nestelende roeken geleid voor de locaties Ten Boer en Beijum. In de Hunze en Noordlaren zijn de afgelopen jaren zelfs geen nestelende roeken meer waargenomen.

Dit rapport richt zich op de overlastlocatie van Ten Boer. Het gaat hier om roeken die aan de Gaykingastraat nestelen. Klachten over deze kolonie, vooral vanuit de Hamplaats, bestaan al minstens sinds 2016. Het beheer van roeken is op basis van de ontheffing in 2020 gestart en zeer intensief geweest. Het is daarbij de vraag of dit beheer in het vervolg voortgezet moet worden. De gemeente heeft daarom CABWIM consultancy om advies gevraagd om de gemeente een perspectief te leveren voor 3 scenario's:

- (1) het perspectief voor de inzet en kosten van de gemeente, voor de populatie en de overlast bij vervolg van het beheer zoals beschreven in het huidige roekenbeheerplan.
- (2) het perspectief bij stopzetten van het roekenbeheer.
- (3) opties voor vervolgbeheer die nog niet onderzocht of ervaren zijn.

CABWIM consultancy adviseert sinds 2002 over roekenbeheer en stond aan de wieg van beheer, waarbij nesten naar alternatieve locaties worden verplaatst ten behoeve van het verhuizen van roekenkolonies waar overlast mee ervaren wordt. Dat is een standaard in het roekenbeheer geworden.

Dit rapport zal eerst een aantal kenmerken van roeken beschrijven. Deze beschrijving is nodig om te begrijpen wat de achtergrond is van de perspectieven, zoals bedoeld in dit rapport. Vervolgens wordt de situatie in Ten Boer geschetst: wat was de startsituatie, hoe is het beheer uitgevoerd en wat is het resultaat ervan tot nu (2023) toe. Vervolgens zullen de drie verschillende perspectieven besproken worden. Het rapport zal afsluiten met samenvattende conclusies en aanbevelingen.

---

1 Marzluff, J. M., Heinrich, B. & Marzluff, C. S., 1996. Raven roosts are mobile information centres. *Animal Behaviour* 51: 89–103

2 Roekenbeheer in de gemeente Groningen in de jaren 2022 en 2023. Rapport CABWIM consultancy voor gemeente Groningen, 4 september 2023.

## Belangrijke kenmerken van roeken en keuzes bij het nestelen.

### *Inprenting en broedsucces*

Bij het beheer van roeken speelt het belang van inprenting. Inprenting is een proces waarbij vroege jeugdervaringen als referenties in het brein worden opgeslagen. Dit referentiekader is sturend voor het gedrag dat op latere leeftijd wordt uitgevoerd, wanneer het individu niet langer van ouderzorg afhankelijk is. De ontwikkeling van zang, de oriëntatie in het leefgebied, de herkenning van een soortgenoot of van de andere sexe zijn voorbeelden, die door vroege jeugdervaring worden gestuurd. Veel onderzoek is aan vogels gedaan. Zo kan worden aangenomen dat opgroeiende roeken ingeprint raken op de kwaliteiten van de omgeving van het nest: hoe ziet het nest en de nestboom eruit en wat zijn de geluiden van de omgeving/ ziet de omgeving eruit. Ze zullen deze ervaring opslaan en als referentie gebruiken (figuur 1). Het zal hun keuze bepalen waar en hoe een nest te bouwen als ze zelf volwassen zijn. De kans is groot dat hun toekomstige nest met de combinatie van bomen en omgeving dezelfde kenmerken heeft als het nest tijdens het opgroeien.



**Figuur 1.** Een roekenjong dat opgroeit in de bebouwde kom, raakt anders ingeprint dan een roekenjong in het buitengebied. De inprenting is verbeeld als het kladblokje dat volgeschreven en later weer als referentie gebruikt wordt.

Dit proces is één van de verklaringen waarom het moeilijk is om nestelende roeken uit de bebouwde kom te krijgen. Het is lastiger dan het verhuizen van een roekenkolonie van de ene naar de andere plaats in de bebouwde kom. Een andere verklaring is dat herhaald broedsucces op een bepaalde locatie de keuze voor die specifieke locatie versterkt. Dat is de achtergrond voor het verschil in inspanning die nodig is om roeken van een jarenlang gebruikte nestelplaats te verjagen in vergelijking met een locatie waar nog maar 1 of 2 jaar genesteld wordt.

Het beheer zou gericht moeten zijn op een duurzame co-existentie en daarom heeft verhuizen naar het buitengebied de voorkeur. Als de alternatieve nestelplaats in het buitengebied ondanks de drempel toch gekozen wordt, dan zullen de jongen hier opgroeien. Het inprentingsmechanisme gaat het beheer dan juist "helpen". De jongen zullen dan op latere leeftijd het buitengebied als nestelplaats kiezen. Het beheer investeert dan eigenlijk in de nieuwe generatie. De ouders kunnen, ondanks een jaar in het buitengebied nestelen, nog steeds naar de bebouwde kom terugkeren. Dat zal dan belet moeten worden om in het buitengebied te houden. Zo kunnen ook de ouders uiteindelijk meer ervaring krijgen in succesvol broeden in het buitengebied en hiervoor toenemend gemotiveerd raken.

### *Nestbouwspecialisatie*

Het bouwen van een nest impliceert een complexe vaardigheid. Een roekennest bestaat uit gemiddeld zo'n 300 takken van verschillende kwaliteiten. De start wordt vaak met kleinere takjes in een drievork van een

boom gemaakt<sup>3</sup>. Die drievork bevindt zich in het bovenste derde deel van de kroon en de drievork is verticaal gericht. Met dikkere en langere takken bouwen roeken vervolgens het nest in een conische vorm op. Hierbij worden de dikke takken rondom de centrale ruimte met elkaar en om de ondersteunende takken van de drievork gevlochten. In de volgende fase gebruiken roeken dunne flexibele twijgen, waarmee ze een flexibele, ronde en zachte binnenwand maken. Dat wordt gecombineerd met modder en mos in het centrum waar de dunne twijgen ook mee gemetseld worden. Een soort gewapende leem ontstaat er dan. Deze combi-bouwstijl komt vaak voor, maar per kolonie kunnen andere twijgcombinaties worden gebruikt, bijvoorbeeld eik met beuk, of eik met berk, es met wilg, plataan met berk etc. Verder is het niet altijd dat een combibouwstijl wordt gehanteerd in een drievork: kolonies kunnen ook gespecialiseerd zijn in alleen dunne twijgen of alleen dikke twijgen (figuur 2). Zolang de vereiste bouwmaterialen maar in de buurt zijn, kan een roek ook een hele andere boom als drievorkleverancier kiezen, bijvoorbeeld een es waarin een nest van eiken en beukentwijgen wordt gebouwd: soorten, die dan beide in de buurt staan. Het is nodig dat de nestbouwmaterialen dichtbij het nest in aanbouw gevonden kunnen worden (liefst binnen 50 m), want roeken die een nest bouwen, moeten dat bewaken. Ze kunnen niet lang van het nest wegblijven. De reden is dat roeken elkaars nestmateriaal stelen. Het elkaar de nesten slopen is ook de achtergrond van de vele takken die onder de nestbomen van roeken liggen.

Roekenindividuen worden ten onrechte gezien als generalisten: ze zijn specialist als het gaat om nestbouw: er zijn grote verschillen in nestbouwvaardigheden tussen kolonies. Daardoor zijn er ook grote verschillen tussen kolonies wat betreft de vereiste boombestanden die de geschikte en bekende drievorken en nesttwijgen moeten gaan bieden. Daarmee is kennis over de nestbouwcultuur van een kolonie essentieel om te herkennen of er een boombestand is, dat als nestalternatief kan dienen.



**Figuur 2.** Variatie in bouw van nesten tussen roekenkolonies: gebouwd zoals beschreven: top links: dikke (eiken)takken buiten, flexibele (berken)twijgen binnen; top rechts: alleen flexibele (berken)twijgen; onder: alleen dikke (moeraseik)takken.

<sup>3</sup> Hier wordt niet ingegaan op de sterk andere bouwstijlvorm bij nestbomen zoals grove den.

### *Sociale organisatie*

Kolonies bestaan uit clusters: er zijn bomen met meerdere nesten en ertussen staan bomen zonder nesten. Het vermoeden is dat de clusters groepen zijn van verwante vogels. Er zijn ook aanwijzingen dat verwante roeken elkaars nest beschermen tegen plundering door andere roeken van de kolonie<sup>4</sup>. Deze clusterorganisatie van de kolonie kan de grondslag zijn voor het uiteenvallen van een kolonie, als de kolonie voortdurend wordt verstoord. Op basis van een grootschalig roekenbeheerproject wordt aangenomen dat voor elke verstoorde kolonie er gemiddeld 2,4 kleinere, nieuwe kolonies ontstaan<sup>5</sup>.

In de late herfst- en vroege wintermaanden formeren diverse kolonies uit de streek grote verzamelingen. Ook roeken die uit noordelijke streken komen, kunnen zich hierbij voegen. De grote verzamelingen foerageren en overnachten gezamenlijk en bezoeken zeer waarschijnlijk ook de voormalige nestellocaties van elkaar. In de loop van de winter neemt de neiging toe om naar de eigen nestellocatie te trekken. Dan valt de grote verzameling van roeken weer uiteen in de oorspronkelijke kolonies. Al in januari kan er om de nog aanwezige nesten gevochten worden. Dat lijkt functioneel, want die nesten hebben weer en wind doorstaan en bieden een waarborg voor het volgende seizoen. De nestbouw begint omstreeks half februari en betreft dan nieuwbouw of een extra opbouw van de nesten die de winter overleefd hebben. Tegelijkertijd kunnen roeken ook nesten slopen; zowel nesten in aanbouw, als oude nesten kunnen worden gesloopt. Ook hier kan de competitie tussen clusters een rol spelen.

### *Broedseizoen, voedsel, agrarisch grondgebruik en afschot.*

Vanaf de eerste week van maart kunnen roeken eieren leggen. Dat zijn meestal de ervaren dieren die een oud nest bemachtigd hebben. Of het zijn dieren die de vaardigheid hebben een nest-in-opbouw goed te verdedigen en snel af te bouwen. Het vrouwtje van een roekenpaar bewaakt het nest en broedt de eieren uit. In die tijd voert het mannetje haar. Het vrouwtje is in die tijd gebaat bij eiwitrijk voedsel. Als de jongen uitkomen gaat ook het vrouwtje in toenemende mate bezig met voedsel zoeken. Ook dan is eiwitrijk voedsel nodig. Roeken zijn dan ook in de maanden maart tot en met juni (wanneer de jongen gaan uitvliegen) vooral gericht op bodeminsecten, zoals engerlingen of emelten in graslanden, of ritnaalden die in jonge kiemplantjes te vinden zijn. Roeken zijn daarbij afhankelijk van de velden in het buitengebied en gaan die routinematig af op zoek naar voedsel. De betrouwbaarheid van de voedselbeschikbaarheid in de velden versterkt ook de keuze van een nestelplaats, omdat voldoende goed voedsel het broedsucces bepaalt. De nabijheid van meerjarige ruige gras(klaver)landen waar vee wordt geweid, heeft een grote voorkeur vanwege het relatief rijke bodemleven.

Het grondgebruik is echter sinds de jaren 80 veranderd: er wordt vaker gemaaid en in toenemende mate zijn koeien het jaarrond op stal. Niet alleen de wijze waarop het grasland wordt beheerd, maar ook verlaging van het grondwaterpeil, de klimaatverandering en verdroging leiden tot verminderd aanbod van insecten in de bodem. De verdroging maakt ook dat de insecten dieper wegkruipen. Roeken kunnen ze dan niet meer goed bemachtigen. De zomermaanden zijn met name kritiek voor de uitgevlogen jongen. Ze zijn dan op zichzelf aangewezen en leren nog om eten te vinden. Dat zal zeker in extreem droge zomers moeilijk zijn. Er is dan ook nog geen energierijk graangewas in grote hoeveelheden gerijpt. Jongen lopen in de zomer grote kans te verhongeren.

Mede door de genoemde wijzigingen richten roeken zich dan ook niet alleen op grasland, maar ook op ander grondgebruik waar insecten te vinden zijn. In april en mei zijn dat ook de kiemplanten. Bijvoorbeeld maïs- of bietenkiemplanten kunnen door roeken uit de grond getrokken worden om ritnaalden te vinden. Dat leidt tot landbouwschade en het motief voor grondgebruikers om tot afschot van roeken over te gaan.

---

4 Røskaft, E., 1981. Territorialism, neighbour conflicts and social interactions in the rook *Corvus frugilegus* during the breeding season. *Fauna norv. Ser. C, Cinclus* 5:5-9.

5 van Liere, D.W., 2007. Ervaringen met beheer gericht op co-existentie met roeken. Eindrapport van het project 'Roekenbeheer in zuidwest Drenthe en noordoost Overijssel in 2004-2007'. CABWIM consultancy rapport 2007-7.

Daar worden ontheffingen voor aangevraagd bij de provincie. Als er in maart tot en met juni ouderdieren worden gedood, dan valt niet alleen een verzorgend dier weg en daarmee het broedsucces van het paar, maar wordt ook de betrouwbaarheid van het veld voor de kolonie ondermijnd. Teruglopend aanbod van insecten en herhaalde onveiligheid kunnen factoren zijn voor een kolonie om te verhuizen.



## De situatie en het beheer in Ten Boer

### *De overlast*

In het dorp Ten Boer gaat het om overlast van roeken die vooral aan de Gaykingastraat langs de begraafplaats nestelen. Er waren 47 nesten in 2019, die in januari 2020 werden verwijderd. De ontheffing stond toe dat tijdens het broedseizoen bewoners roeken konden verjagen. Ze deden dat met megafoons. De gemeente verwijderde ondertussen de nesten tijdens het broedseizoen zowel in 2020, 2021 als 2022. Roeken zijn bekend met het verliezen van hun nest en hebben geleerd snel een nest te bouwen (zie voorgaande hoofdstuk). Zeker na medio maart kunnen ze in een dag of twee een nieuw nest gebouwd en vervolgens een ei gelegd hebben. De maatregelen moeten dan stoppen. Het eindresultaat van het verwijderen van de nesten in de genoemde jaren was weinig effectief: de kolonie was met tientallen nesten uiteindelijk gewoon nog aanwezig. Daarmee was de overlast niet opgelost. In 2023 is vervolgens intensiever ingegrepen: vrijwel dagelijks tot twee keer per dag werd een hoogwerker ingezet om beginnende nesten bij de overlastlocatie te verwijderen. Die inzet kostte de gemeente in 2023 zo'n €56.000,-. Hiermee lukte het om de Gaykingastraat vrij te houden van de nestelende roeken. De overlast was hier dus in 2023 opgelost.

Vanaf 2020 zijn er echter 7 nieuwe locaties met nestelende roeken in Ten Boer bijgekomen. Bewoners hier beklagden zich vervolgens ook over overlast. Tabel 1 geeft het overzicht van de locaties met de aantallen per jaar, voorzover bekend; figuur 3 illustreert de ligging van de locaties. Ook die nieuwe nestelplaatsen zijn in het beheer betrokken, waarbij nesten tijdens het nestbouwen zijn weggehaald (behalve bij het Ten Boersterbos).

**Tabel 1.** Locaties met roekenkolonies in Ten Boer met vanaf 2020 nieuwe locaties en het aantal nesten voor zover geteld of bekend (in 2023). In 2022 heeft geen telling plaatsgevonden.

<b>locatie</b>	<b>2019</b>	<b>2020</b>	<b>2021</b>	<b>2023</b>
Gaykingastraat (incl. begraafplaats)	47	30	42	0
Stadsweg Ten Boersterbos	0	15	?	enkele paren
Boersterweg 18	0	3	?	?
Boersterweg 55	0	3	?	?
Kaakheemlaan 9	0	4	?	?
Johan Feitostaat 6	0	6	?	?
Stadsweg 30	0	0	0	enkele paren
Wedmanstraat 22	0	0	?	enkele paren
<i>Totaal</i>	47	61	42	tiental



**Figuur 3.** Oorspronkelijke overlastlocatie in Ten Boer (rood) en de nieuwe nestellocaties van roeken in de seizoenen 2020 tot en met 2023 (paars) en de foerageergebieden (graslanden) rondom het dorp. In geel de locatie waar 27 augustus 2023 enkele tientallen roeken foerageerden. (© Google Earth)

Gelet op de in het vorige hoofdstuk genoemde inprenting en leerprocessen en de wijze waarop roekenkolonies georganiseerd zijn, is het niet verwonderlijk dat de kolonie versplinterd is en er nieuwe locaties in de bebouwde kom van Ten Boer gevonden worden (op 1 locatie na: Ten Boersterbos). Bovendien zijn het boombestand van de nieuwe locatie en dat van de overlastlocatie vergelijkbaar.

Es was de dominante boomsoort waar in genesteld werd bij de Gaykingastraat. Deze leverde de stevige nesttwijgen. Flexibele twijgen worden aan de binnenkant van het nest gebruikt. In de Gaykingastraatkolonie leverden els, berk of wilg deze twijgen (zie voorbeeld van figuur 4). Deze bomen staan ook op korte afstand<sup>6</sup>.

---

6 Liere, D.W. van (2018). Voorstellen voor het beheer van roeken aan de Gaykingastraat in Ten Boer. Rapport CABWIM consultancy 2018-9. Versie 6 september 2018.



**Figuur 4.** Voorbeeld van een roekennest in de drievork van een es met onder meer essentwijgen aan de buitenkant en berken- en elzentwijgen aan de binnenkant.

Essen komen bij alle nieuwe locaties voor en ze staan nabij een boom die dunne twijgen kan leveren (berk, wilg en/of els), overeenkomend met de voor de nestbouw gebruikte bomen bij de overlastlocatie. Tabel 2 geeft overzicht van de boomsoorten bij de nieuwe locaties.

**Tabel 2.** Locaties met roekenkolonies in Ten Boer met vanaf 2020 nieuwe locaties en de boomsoorten ter plekke binnen een bereik van 100 m (vet: leverancier van dikke twijgen; normaal schrift: leverancier van dunne twijgen; +: aanwezig).

jaar	locatie	groe den	es	populier	esdoorn	robinia	paardenkastanje	haagbeuk	eik	linde	berk	els	wilg	treurwilg/treurberk	prunus	beuk
2019	Gaykingastraat	+	+		+						+	+	+		+	
2020	Stadsweg Ten Boersterbos		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	
2020	Boersterweg 18		+		+		+			+		+		+		
2020	Boersterweg 55		+	+								+				+
2020	Kaakheemlaan 9		+							+	+			+		
2020	J. Feitstraat 6		+		+			+			+		+			+
2023	Stadsweg 30		+								+		+			
2023	Wedmanstraat 22		+		+								+	+		+

Het is waarschijnlijk dat het verstoren van roeken en verwijderen van nesten in aanbouw tot het ontstaan van nieuwe locaties met nestelende roeken heeft geleid. Maar dit is niet het gehele verhaal, want in 2020 is er sprake geweest van een toevoer van roeken van elders. Die kunnen ook bij nieuwe locaties zijn gaan nestelen, bijvoorbeeld de 15 paar in het Ten Boersterbos. De toevoer valt af te leiden uit het feit dat het totale aantal nesten in Ten Boer in 2020 van 46 (in 2019) naar 61 was toegenomen. Zo'n toename van ongeveer 30% is uitzonderlijk: in dezelfde jaren is bij andere kolonies (Yde, Eelde, Laarwoud en Stadskanaal) groei tot maximaal 7% geconstateerd. Roeken moeten zich vanuit een andere locatie bij de kolonie in Ten Boer hebben aangesloten. Dit gebeurt vaak en kan met verstoringen elders te maken hebben in combinatie met de waarschijnlijkheid dat lokale roekenkolonies elkaar kennen. Wat er dan in Ten Boer gebeurd kan zijn,

is dat elders verstoorde roeken zich bij soortgenoten gevoegd hebben, waar ze gedurende de wintermaanden mee optrokken. Toevallig vond er daarna ook in Ten Boer verstoring plaats. Die verstoring heeft in Ten Boer uiteindelijk wel effect en na 2020 dalen de totale aantallen nestelende roeken tot uiteindelijk een tiental paar nestelende roeken in 2023 verspreid over het dorp, maar niet aan de Gaykingastraat (tabel 1).

Er zijn in Ten Boer sterke reducties bereikt in het aantal nestelende roeken net als de andere beheerde locaties in de gemeente Groningen. De vraag waar de roeken zijn gebleven, is echter moeilijk te beantwoorden zonder overzicht van de ontwikkelingen van de roekenaantallen in de provincie en specificaties ten aanzien van de voor de nestbouw gebruikte boomsoorten. Daarmee is het ook onbekend of de sterke reductie in Ten Boer en de andere locaties betekent dat het totaal aantal nestelende roeken in de Gemeente Groningen is afgenomen of dat het aantal roeken wel stabiel is en er slechts verplaatsingen binnen de gemeente of tussen naburige gemeentes zijn geweest. De alternatieve locatie met populieren langs de Reigersweg in Ten Boer waar nesten in opgehangen zijn, voldeed a priori eigenlijk niet aan de nestbouwvereisten van de roeken van de overlastlocatie. Ze is ook niet bezet geraakt.

De roeken van Ten Boer zouden zich na verstoring tijdens het beheer hebben kunnen aansluiten bij nabije bestaande kolonies, die ze vanuit winterverzamelingen kennen. Gedacht kan worden aan een uitwijk naar de nabije kolonies van Ten Post of Woltersum: de kolonie in Ten Post direct naast houthandel Reinders BV (op 3,4 km) en de kolonie aan de noordwestzijde van het voetbalveld van Woltersum (op 2,4 km). Het boombestand van de Reinders-kolonie bestaat uit een mix van es, wilg, els, en esdoorn. Een 20-tal oude nesten is hier 27 augustus 2023 waargenomen met es als voornaamste nestboomsoort. Het boombestand van de Woltersumse voetbalveldkolonie bestaat uit es en esdoorn met wilg en berk binnen 60 m. Op 26 september 2023 zijn hier 30 nesten geteld, voornamelijk in es.

De kolonies van Ten Post aan de Rijksweg en van de begraafplaats van Woltersum hebben wel es, maar geen dunnetwijgleverancier, die de Ten-Boer-roeken bekend is.

## Perspectief bij voortzetting van het beheer

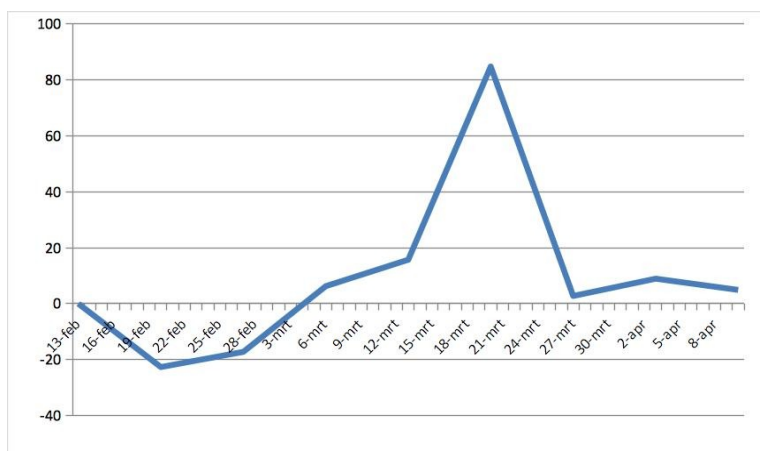
### Beheer in Ten Boer

Voortzetting van het beheer houdt in dat:

(1) in de winter van 2023/2024 alle overgebleven roekennesten nabij huizen in Ten Boer verwijderd worden.  
(2) de nestbeginnen verwijderd worden tijdens het nestbouwseizoen van 2024 (vanaf half februari mogelijk tot de eerste week van april) op alle locaties in Ten Boer waar roeken dichtbij huizen een nest willen bouwen. Hierbij worden de nestbomen niet gesnoeid. De reden is dat de snoei de essen die als nestbomen dienen, gevoeliger zou maken voor essentaksterfte<sup>7</sup>. Op de Gaykingastraat kunnen de bewoners dan opnieuw de roeken met megafoons verstoren.

Het perspectief wordt voor een belangrijk deel bepaald door de vraag of de roeken gaan terugkeren. Dat zal zeer waarschijnlijk wel het geval zijn, omdat de roeken in 2023 sterk gemotiveerd bleken om steeds weer te proberen er te nestelen. Immers, het kostte veel inspanning en geld om steeds maar weer de nestbeginnen weg te halen. Dat betekent dat de roeken ondanks het beheer van voorgaande jaren veel gewicht hechten aan deze locatie. De mechanismen die deze hardnekkige keuze kunnen verklaren, zijn in het tweede hoofdstuk uitgelegd. De verwachting is dan ook, dat de dieren die hier reeds ervaren nestbouwers zijn, ook in 2024 in de Gaykingastraat zullen proberen te nestelen. Dat kunnen tientallen paren zijn.

Voortzetting van het beheer zou dan voor de Gaykingastraat opnieuw een intensieve en kostbare inzet vereisen, zelfs al zou het aantal terugkerende roekennesten lager zijn dan in 2023. De reden is dat het wat de inzet (uren) en materiaal (hoogwerker) betreft niet veel uitmaakt of een boom 1 nestbegin telt of 3 (bij wijze van spreken). Het doel van het beheerplan is immers geen roeken in de Gaykingastraat te laten nestelen. Dagelijks tot twee keer per dag zal dan verjaagd moeten worden, zeker vanaf medio maart, wanneer de nestbouwmotivatie piekt (figuur 5).



**Figuur 5.** Wekelijkse groei in % van het totaal aantal roekennesten ten opzichte van het aantal in de week ervoor (data observaties Eelde 2023).

Als we aannemen dat de ervaren oudere en leidende roeken verantwoordelijk zijn voor de keuze van de groep roeken, en aannemen dat ze in 2022 minstens 3 jaar oud waren, terwijl de gemiddelde leeftijd 6 jaar is<sup>8</sup>, dan zouden ze de keuze voor de Gaykingastraat mogelijk tot 2025 kunnen aanhouden. Als zowel in 2024 als in 2025 het beheer net zo intensief blijft als in 2023, dan zijn er na 2025 weinig dieren meer die herhaald broedsucces bij de Gaykingastraat hebben ervaren. De overlast hier zou dan zijn opgelost, zolang er geen nieuwe groep roeken neerstrijkt. Los van het beheer blijft het binnenkomen van een nieuwe groep mogelijk, bijvoorbeeld wanneer elders nestelende roeken worden vestoord en die roeken via de winterverzamelingen bekend zijn met Ten Boer en haar omgeving met voedselrijke grasvelden.

7 Advies aan gemeente Groningen boomverzorgingsbureau Helder groen Advies, 11 februari 2019.

8 <https://www.bto.org/understanding-birds/birdfacts/rook>

De kosten van het beheer kunnen net als in 2023 in de orde van €56.000,- per jaar gaan belopen.

#### *Roeken uitgeweken van de Gaykingastraat*

Voortzetting van het beheer is gericht op Ten Boer en de Gaykingastraat in het bijzonder, maar het is relevant te weten waar de roeken naar uitwijken. Dat is niet alleen belangrijk in verband met de evaluatie ten aanzien van de populatiebiologische effecten, maar ook ten aanzien van het effect op overlast elders. Er zijn drie opties:

- (1) de uitgeweken roeken hebben een al of niet nieuwe locatie gevonden waar geen of nauwelijks overlast ervaren wordt.
- (2) de uitgeweken roeken hebben een nieuwe locatie gevonden, waarbij overlast ervaren wordt.
- (3) de uitgeweken roeken hebben een al bezette locatie gevonden waar al of niet al overlast door roeken ervaren werd.

#### Ad (1)

Dit zou voor roek en bewoners een ideale oplossing zijn, maar de roeken van Ten Boer zijn op de bebouwde kom ingeprent. Iets wat op de bebouwde kom lijkt, maar wellicht voor minder overlast zorgt, zou de rand van de bebouwde kom met bedrijfspanden kunnen zijn. Zo'n redelijk alternatief is buiten Ten Boer te vinden en waarschijnlijk wel bekend bij de roeken van Ten Boer: de kolonie in Ten Post direct naast houthandel Reinders BV. De afstand is ruim 3 km en het boombestand komt overeen met dat in Ten Boer bij de overlastlocatie. Deze locatie is een redelijk alternatief, zij het dat er tijdelijke woningen op zo'n 50 m zijn geplaatst.

#### Ad (2)

Dit zou een verplaatsing van de overlast inhouden. Voor de locaties in Ten Boer heeft de gemeente gekozen ook op deze locaties het intensieve beheer toe te passen. Feitelijk worden deze locaties dan vergelijkbaar met de Gaykingastraat beheerd en impliceren een werkdruk- en kostenverhoging. Voor locaties buiten Ten Boer is er verder geen vervolfbeheer.

#### Ad (3)

Stel er is een locatie "A", waar bewoners eigenlijk wel problemen hebben met roeken maar ze hebben dat nog niet gemeld. Hier speelt het precedent dat elders (de Gaykingastraat) wel beheerd wordt. Als namelijk bij "A" het aantal roekennesten toeneemt, terwijl het beheer aan de Gaykingastraat (of elders) plaatsvindt, dan wordt de kat op het spek gebonden. De kans is dan groot dat er ook uit deze locatie klachten gaan komen. Hier speelt de psychologie eerder dan de feitelijke overlast, want het maakt voor de overlast niet veel uit of er nu 40 of 60 roeken lawaai of vervuiling veroorzaken. Voorbeelden van dergelijke locaties zijn de kolonies van Ten Post aan de Rijksweg en bij het voetbalveld en de begraafplaats van Woltersum. Dit zijn kolonies die binnen een straal van 3 km bereikbaar zijn en die dus niet al te ver liggen tot voor Ten-Boer-roeken bekende foerageerlocaties (zoals ten zuiden van het kanaal of ten noordwesten van het dorp). Het lijkt echter niet waarschijnlijk dat roeken uit Ten Boer naar de Rijksweg bij Ten Post of de begraafplaats van Woltersum zullen trekken, omdat hier geen bomen als dunnetwijgleverancier staan, die bekend zijn voor de roeken uit Ten Boer (er staan wel essen). Het is wel goed mogelijk dat roeken vanuit Ten Boer naar de kolonie bij het voetbalveld van Woltersum zijn getrokken. Woonhuizen staan hier binnen 100 m tot de kolonie. Deze kolonie in Woltersum is er echter al tientallen jaren, waarbij de aantallen sowieso fluctueerden. Het is ook daarom de vraag of extra overlast ervaren is in de jaren van het beheer in Ten Boer.

## **Het perspectief bij stopzetten van het roekenbeheer.**

Zoals hierboven beschreven bestaat er een grote kans dat de roeken die in 2023 niet in de Gaykingastraat hebben kunnen nestelen, in 2024 hier opnieuw gaan proberen te nestelen. Dat zou inhouden dat er gereproduceerd gaat worden en dat de nieuwe generatie ook op de locatie hier ingeprint gaat worden. Zo zal er in de loop van de jaren een versterking gaan plaatsvinden van de kolonie ter plekke. Het verwachte resultaat zal dan zijn, dat de kolonie die waarschijnlijk eerst kleiner is dan in 2019, weer gaat groeien. De mate van groei zal afhankelijk zijn van de overleving van de jongen en de kwaliteit van het foerageergebied (zie het tweede hoofdstuk). De overlast en klachten zullen wel terugkeren.

Voor de gemeente blijft het wel van belang om de ontwikkeling van het aantal nestelende roeken in de gemeente bij te houden. Al was het alleen al om vinger aan de pols te houden ten aanzien van de mogelijke overlast. Daarom wordt aangeraden om minimaal ieder jaar een monitoring voor de gehele gemeente in de eerste of tweede week van april uit te voeren en nestellocaties, boomsamenstelling ervan en het aantal nesten te inventariseren. De kosten hiervan zullen naar schatting jaarlijks zo'n €3.000,- bedragen.

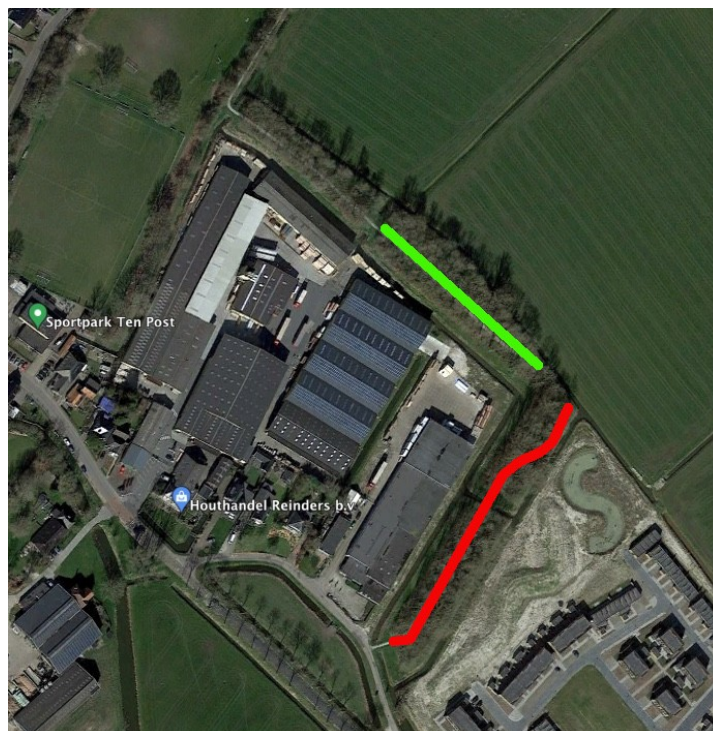
## Opties voor vervolfbeheer die nog niet onderzocht of ervaren zijn.

Nieuwe opties voor het vervolfbeheer omvatten het gemeentelijke beheer van alternatieve nestelplaatsen, het gemeentelijke beheer van overlastlocaties en een provinciale aanwijzing van roekennestelplaatsen in combinatie met gemeentelijk beheer.

### *Opties gemeentelijk beheer van alternatieve nestelplaatsen*

Het beheerplan omschrijft 5 verschillende locaties waar de roeken naartoe verplaatst zouden kunnen worden: drie ervan omvatten populieren, één eik en één es. Eén van de locaties met populieren (de Reigerstraat) werd verkozen als locatie waar 10 uit de Gaykingastraat verwijderde nesten terecht konden. De Gaykingastraatroeken hadden echter een voorkeur voor essen als nestboom en de combinatie van essen met berk, wilg of els als takkenleveranciers. Daarmee was de kans klein dat het door de mens verkozen alternatief ook voor de lokale roek acceptabel was.

Een alternatieve locatie dient niet alleen de nestbomen en het bouw materiaal te leveren in lijn met de routine van de te verhuizen roeken. Het zou ook aantrekkelijk zijn als er al roeken nestelen, omdat roeken in een sociaal verband nestelen. Een al nestelende roek faciliteert een andere roek om er ook te gaan nestelen. Vanuit de mens gezien zou een nestelende roek eigenlijk het buitengebied moeten verkiezen. Maar, zoals uitgelegd in het tweede hoofdstuk, levert dat een extra drempel voor roeken die in de bebouwde kom zijn opgegroeid. Een alternatief hiervoor zou de rand van de bebouwde kom kunnen zijn, waarbij overlast toch beperkt kan worden en in feite een tussenstation gemaakt wordt voor een latere verhuizing naar het buitengebied. Zo'n tussenstation kan gevonden worden in de kolonie in Ten Post direct naast houthandel Reinders BV (figuur 6).



**Figuur 6.** Locatie met al aanwezige roekkolonie nabij Houthandel Reinders BV in Ten Post (in bomen langs rode lijn) met tijdelijke bewoning ten zuidoosten ervan. De groene lijn geeft een alternatief voor deze kolonie op afstand (130m of meer) van woonhuizen (© Google Earth).



De reden is dat hier al roeken nestelen en het boombestand volledig past bij wat de Ten-Boer-roeken nodig hebben. Bovendien zijn er foerageervelden in de directe nabijheid in de vorm van weilanden. Maatregelen voor deze locatie zijn vanuit de roek gezien niet nodig.

Er zijn echter tijdelijke woningen op zo'n 50 m. Als hier de bewoning echt tijdelijk is, dan is de "Reinders" locatie voor de lange termijn een geschikt alternatief. Als dat niet zo is, dan zou onderzocht kunnen worden in hoeverre het broeden dichtbij woonhuizen tegengegaan kan worden, bijvoorbeeld door stapsgewijs drievorken hier weg te snoeien (zie hierna discussie over snoeien van essen of de optie over het gebruik van trechters).

Dergelijk werk zou met klimmers moeten gebeuren. Uitgaande van klimmers zou zo'n ingreep over alle bomen langs het in figuur 6 aangegeven rode pad in totaal €18.480,- kosten, exclusief monitoring en tellen van de nesten (per jaar €6.160,-; tabel 4). Het is echter niet de bedoeling om dat in 1 seizoen te doen, maar de verwijdering te verdelen over 3 seizoenen: eerst een derde aan de meest zuidwestelijke kant van het pad, dan het middelste deel, als blijkt dat nestelende roeken inderdaad noordelijk langs het pad zijn opgeschoven. In het derde seizoen kan dan het laatste, meest noordoostelijke deel van het rode pad gedaan worden.

**Tabel 4.** Schatting van kosten voor het in 3 jaar stapsgewijs verwijderen van drievorken, zodat de boom geen roekennesten meer kan dragen.

lengte in m	aantal bomen per 10 m pad	geschat totaal aantal bomen	tijd per boom klimmer en assistent	kosten per uur	arbeidskosten	overhead	totale kosten	kosten per jaar
160	7	112	1	150	16800	1680	18480	6160

Het wegsnoeien hier kan gelijktijdig in de winter van 2023/2024 starten met de alternatieve maatregelen voor Ten Boer (zie hierna). Het is daarbij van belang om de nestbouwontwikkeling tijdens het seizoen van 2024 (half februari tot tweede week van april) zowel in Ten Boer als op deze locatie wekelijks in de gaten te houden. De kosten hiervoor zijn naar schatting €4.000,-.

Het Tenboersterbos kan ook een alternatief zijn, maar het is een relatief dicht bos. Dat heeft een roek liever niet. Er bestaat kans dat er steen- of boommarters leven of een havik hier haar territorium heeft. Deze roofdieren verhinderen de kans op selectie van de locatie of (als de locatie toch gekozen wordt) een langdurig verblijf van een roekenkolonie.

Er zijn geen andere geschikte alternatieven binnen een straal van 3 km tot Ten Boer en op minstens 150 m afstand tot een woonhuis.

#### *Opties gemeentelijk beheer van overlastlocaties*

Het beheer bij overlastlocaties houdt in dat voorkomen moet worden dat roeken een nest kunnen bouwen. Het verjagen door bewoners is functioneel, zeker in het begin van de nestbouwperiode. Het gebruik van gerichte geluiden, zoals met een megafoon werkt daarbij beter dan geluiden die niet gericht zijn. Het gaat ook steeds om de reactie van geluid direct volgend op het binnenvliegen van de roeken. Random geluid produceren is weinig effectief: roeken zijn slim genoeg om snel door te hebben welke stimulus betekenisvol is en welke niet. Ook de inzet van een agrilaser is aan het begin van het seizoen effectief. Hierbij kan de lichtbundel gericht worden. De bundel is door lenzen niet zo intensief als een laserbundel, maar het richten op de ogen van de dieren moet voorkomen worden. De effectiviteit komt door het volgen van een individu. De vogel kan wel wegvliegen, maar als de bediener van de agrilaser dan het dier volgt, ervaart het dier dat

het wegvliegen niet maakt dat de vreemde lichtstip weggaat. Dat leidt tot alarm bij dat dier, dat herkend wordt door andere roeken. De koloniegénoten gaan dan ook opvliegen. Het verjagen met een megafon of agrilaser zal in de loop van maart niet langer effectief genoeg zijn, omdat de roeken dan meer en meer gemotiveerd raken om een nest te bouwen (zie figuur 5). Het zal dan zeker nodig zijn om beginnende nestbouw systematisch tegen te gaan.

Het verwijderen van de nestbeginnen is daartoe een manier, maar er zijn nog andere methoden: snoeien van drievorken of plaatsen van trechters op drievorken.

Roeken in Ten Boer bouwen hun nest in een vork van takken. Door takken uit de vork weg te snoeien (een drievork wordt een tweevork) ontvalt voor de roek de plaats om te bouwen. Als alle drievorken worden verwijderd, kan de boom niet langer als nestboom dienen (bij een volwassen es zoals bij de Gaykingastraat zijn er per boom naar schatting 4 drievorken gemiddeld). De huidige overlastlocatie vanaf de hoek met de Stadsweg tot en met de Hamplaats telt 47 volwassen essen.

Er is hier in het beheer niet voor snoeien van takken gekozen vanwege de schatting dat de snoei de essen, die als nestbomen dienen, gevoeliger zou maken voor essentaksterfte, een schimmelziekte<sup>9</sup>. Het snoeien zou de algehele conditie verminderen en daarmee de weerstand. Wetenschappelijk gepubliceerd onderzoek wijst echter uit dat terug snoeien een mogelijkheid is om de ziekte in een es tegen te gaan<sup>10</sup>. Bovendien verspreidt de schimmel die de ziekte veroorzaakt, zich via sporen, die het blad binnegaan. De ziekte verspreidt zich dus in het late voorjaar en zomer en niet in de winter of vroege voorjaar wanneer het snoeien zou plaatsvinden. De bomen hebben dan geen blad.

Een ander punt is dat roeken tijdens het nestbouwen takken uitbreken. Bij een nest dat uit 300 takken bestaat, kan dat wel een honderdtal essentakken zijn. Dat aantal afgezet tegen een viertal takken dat uit een es worden gesnoeid om het aantal drievorken te verwijderen, brengt de kans op essentaksterfte in een ander daglicht. Als het al waar is dat de infectiekans vergroot wordt bij snoeien in de winter of vroege voorjaar, dan lijkt het gunstiger om te snoeien, dan dat roeken jarenlang essentakken kunnen uitknippen. Het is wel zo dat roeken eenjarige tot tweejarige takken uitknippen (met hun snavel) voor de nestbouw, terwijl de takken van een drievork 3 tot 4 jaar oud zijn. De wond bij het snoeien kan groter zijn dan bij het uitknippen door een roek.

De kosten van de snoeiwerkzaamheden van de relevante essen in de Gaykingastraat zouden met een hoogwerker een kleine €7.000,- kunnen bedragen (tabel 5). Daarmee zouden er nauwelijks meer roeken kunnen vestigen in de Gaykingastraat nabij de begraafplaats. Extra kosten zullen er waarschijnlijk nog gemaakt moeten worden tijdens het nestbouwseizoen, omdat de kans aanwezig is dat roeken uitwijken naar andere delen van de straat waar de combinatie es met berk, els of wilg staat (bijvoorbeeld bij nr 19). Een uitwijk kan ook ergens anders in het dorp zijn met een vergelijkbare combinatie van bomen. Het lijkt er echter niet op dat die kans groot is, omdat dat in 2023 nauwelijks gebeurde. De kostenschatting is hiervoor moeilijk te maken, maar extra €7.000,- reserveren lijkt verstandig. Bij de bespreking van de inrichting van het nestelalternatief bij Reinders BV in Ten Post is al aangegeven dat het van belang is wekelijks te monitoren waar er genesteld wordt tijdens het nestbouwseizoen (zowel in Ten Boer als bij Reinders BV). Dat ondersteunt het tijdig inzetten van snoeiwerkzaamheden, mochten roeken toch elders dan de overlastlocatie in Ten Boer een nest willen bouwen.

Er kan ook voor gekozen worden om verder niet in Ten Boer in te grijpen en te bezien waar de roeken zich elders gaan vestigen. Dan kunnen de nesten na het seizoen (in de winter van 2024) worden verwijderd en de drievorken gesnoeid.

---

9 Advies aan gemeente Groningen boomverzorgingsbureau Helder groen Advies, 11 februari 2019.

10 Marciulyniene, D., Davydenko, K. Jan Stenlid, J., Cleary, M., 2017. Can pruning help maintain vitality of ash trees affected by ash dieback in urban landscapes? Urban Forestry & Urban Greening, 27: 69-75.

**Tabel 5.** Geschatte kosten voor het snoeien van de drievork uit de essen van de Gaykingastraat nabij de begraafplaats.

totaal aantal bomen	tijd per boom in uur	kosten per uur	kosten arbeid	kosten hoogwerker anderhalve week	overhead	totale kosten
47	0,6	110	3102	3000	610	6712

In het geval niet voor terugsnoeien van de drievork gekozen kan worden, kan de roek ook op een andere manier belet worden om de drievork te gaan gebruiken. Dat kan door een drievork te voorzien van een trechter (doorsnede van 30 tot 40 cm). Dat is nog nooit geprobeerd, maar is waarschijnlijk wel effectief. Die trechter kan namelijk met de punt omhoog op de drievork worden bevestigd met ijzerdraadjes of bindbandjes aan de drie takken van de vork (figuur 7). Door de vorm zal er voor de roek geen mogelijkheid meer zijn om verder te bouwen, laat staan een ei te leggen. Bovendien is het een vreemd object in de boom dat een roek in eerste instantie niet zal benaderen. Daarmee wordt de capaciteit als nestboom teruggedrongen zonder dat de boom beschadigd wordt. Deze benadering kan meerdere jaren effectief zijn.

Na drie jaar zijn er door de boom nieuwe vorken gemaakt. Het kan dan echter goed zijn dat de nestelende roeken wegblijven, omdat er tegen die tijd nauwelijks roeken meer zullen zijn die de ervaring hebben van succesvol broeden bij de Gaykingastraat (zie ook eerder).



**Figuur 7.** Een voorbeeld van trechters in drievorken van es, waarbij de trechter roeken belet er de bouw van een nest te starten.

De plaatsing van de trechters kan al in de winter gebeuren met een hoogwerker. Gerekend wordt met gemiddeld 4 drievorken per boom en 47 bomen (zie hierboven). De kosten voor het plaatsen van de trechters worden op €10.000,- geschat (tabel 6). Extra kosten zullen er mogelijk nog gemaakt moeten worden tijdens het nestbouwseizoen, omdat de kans aanwezig is dat roeken uitwijken naar andere delen van de straat (zie ook hierboven beschreven). Een extra €10.000,- reserveren lijkt verstandig. Net als bij het snoeien van de drievorken is ook hier het van belang wekelijks te monitoren waar roeken willen bouwen

zowel in Ten Boer als bij Reinders BV (zie hierboven). Zo kan tijdig een trechter over een nestbegin geplaatst worden en verder bouwen belemmerd worden.

**Tabel 6.** Geschatte kosten plaatsing van trechters op drievorken van essen bij de overlastlocatie aan de Gaykingastraat.

	aantal drievorken	kosten trechter	subtotaal aantal trechters	totaal
	188		10	1880
tijd plaatsen trechters per boom in uur	kosten per uur		subtotaal arbeidskosten	
	1	aantal bomen	47	5170
		kosten hoogwerker per week	subtotaal hoogwerker	
		1	2000	2000
overhead			900	9950

Zowel voor het snoeien van de drievork als het gebruik van een trechter geldt een belangrijk verschil met het huidige beheer. Dat is dat elke drievork die roeken zouden kunnen of willen gaan benutten, 1 keer in plaats van meerdere keren met een hoogwerker benaderd hoeft te worden. Bovendien werkt dit meerdere seizoenen. Dat beperkt de kosten aanzienlijk.

#### *Opties bij een provinciale aanwijzing van roekennestelplaatsen.*

Het doel van gemeentelijk roekenbeheer is een oplossing te vinden voor het probleem dat roeken voor het nestelen toevlucht zoeken binnen de bebouwde kom. Verstoorde roeken maken echter geen onderscheid in gemeentes en verplaatsen zich ook tussen aangrenzende gemeentes. Het heen en weer verplaatsen is ook de vermoedelijke achtergrond van de sterke toename van nestelende roeken in Ten Boer in 2022 en afname erna. Verder kan het veranderende insectenaanbod van of de onveiligheid door afschot in de foerageerarealen van het buitengebied leiden tot verplaatsingen van roeken. Een gemeente heeft hier ook geen zicht op en kan hier geen beleid op maken. De provincie wel, want zij is wettelijk het gezaghebbende orgaan, zowel als het gaat om beheer van de soort in het kader van bescherming als in het kader van overlast en landbouwschadepreventie.

Er ligt dan ook een optie bij de provincie, waarbij de voorziene oplossingsrichting ligt in aangewezen beschermde locaties in het buitengebied, waar roeken ongestoord kunnen nestelen. Via inprenting en broedsucces aldaar kunnen natuurlijke gedragsmechanismen ertoe leiden dat roeken meer en meer (spontaan) kiezen voor het buitengebied en de bebouwde kom links laten. In feite wordt er dan op een duurzame manier in de nieuwe generaties roeken geïnvesteerd. Het is ook voor roeken van belang dat grote roekenkolonies in plaats van versplinterde kolonies ontstaan. Natuurlijk zullen de beschermde nestellocaties qua boomsamenstelling en dichtheid moeten voldoen aan de nestbouwrouines van de roeken in de regio. Een voorbeeld van een aangewezen beschermde en voor roeken geschikte locatie in het buitengebied is de voormalige gaswinningslocatie bij de Meenteweg (figuur 8). Hier staan es, berk, esdoorn, els, eik en wilg. Deze locatie zou in de regio van Ten Boer voldoende gelegenheid geven groei van een grote kolonie, zonder dat er nabij woonhuizen staan. Zo zijn er wellicht nog meer vergelijkbare velden.



**Figuur 8.** Zuidwestelijke zijde van voormalig gasveld direct ten zuiden van het Eemskanaal bij de Meenteweg.

Nabij die nestellocaties (in een straal van 1,5 km) zal er ook voldoende voedsel te vinden moeten zijn en zouden roeken ongestoord moeten kunnen foerageren. Dat betekent dat er ook beleid gevormd zal moeten worden om zorg te dragen voor een goed aanbod van bodeminsecten (ofwel hoge biodiversiteit in de bodem), waarbij landbouwgewasschade wordt gecompenseerd en/of wordt voorkomen<sup>11</sup>. Er kan een win-win situatie gecreëerd worden als foerage geteeld wordt, dat als afleidend voer voor roeken kan dienen en de biodiversiteit van de bodem bevordert. Daar hebben niet alleen roeken, maar ook andere weidevogels baat bij. Te denken valt aan het inzaaien van erwten. Deze vlinderbloemige bevordert de kwaliteit van de bodem en biedt alternatieve foerage, waarbij bijvoorbeeld schade aan maïskiemplanten belangrijk lijkt te kunnen worden beperkt<sup>12</sup>.

De aangewezen roekennestellocaties in het buitengebied kunnen een aanzuigende functie leveren voor de regio. Niet alleen de regionale populatie roeken maar ook de gemeentes hebben hier belangrijk baat bij. Immers, de gemeentes in de regio hoeven dan niet langer elk apart te investeren in het herkennen en inrichten van een alternatieve nestellocatie binnen de gemeentegrenzen, naast het verkrijgen van draagvlak hiervoor (ook bij grondgebruikers).

Het bovenstaande betreft vooral de beïnvloeding van het leermechanisme en de oriëntatie van roeken om tot duurzame co-existentie te komen. Maar een ander motief om de provincie te stimuleren tot provinciaal roekenbeheer te komen, betreft de roekenaantallen op zich. De onduidelijkheid hierover en over de aantallen die afgeschoten worden op regionale tot provinciale schaal staan op gespannen voet met de wettelijke plicht tot bescherming. Gemeentelijk beheer is gebaat bij de monitoring en informatieverstrekking hierover vanuit de provincie. De monitoring van locaties, aantallen nesten en boomsamenstelling zou jaarlijks ook door de provincie uitgevoerd en gepubliceerd moeten worden.

---

11 Roeken zijn conservatief in de keuze van hun foerageerarealen tijdens het broedseizoen, omdat ze erop vertrouwen voldoende voer te vinden. Gewasschade door roeken kan er sowieso al zijn en het is niet de verwachting dat een verhuizing van een kolonie tot een andere benutting of schade bij de arealen leidt.

12 <https://www.limagrain-europe.com/en/peacor>

## Conclusies en aanbevelingen.

### *Conclusies*

In lijn met de vraagstelling volgen hierna de conclusies in samenvattende vorm. Bij elk van deze conclusies kan toegevoegd worden dat monitoring nodig is van de nestellocaties, het aantal nesten en de boomcombinaties bij de locaties, tijdens (als er beheer tijdens het nestbouwseizoen plaatsvindt) of aan het einde van het seizoen (eerste of tweede week van april). De ontwikkeling van de populatie of het risico met betrekking tot overlast is niet duidelijk zolang er geen inzicht is in de ontwikkeling in de gemeente en naburige regio. Wekelijkse monitoring in Ten Boer en omstreken kost €4.000,-. Eenmalige monitoring in de gehele gemeente Groningen in de eerste of tweede week van april kost €3.000,-.

(1) Vervolg van het beheer in 2024 en 2025 zoals in 2023 is uitgevoerd, zal voorkomen dat er roeken bij de overlastlocatie gaan nestelen, maar zal leiden tot vestigingen van roeken elders, al of niet opnieuw tot overlast leidend. Daar zal het beheer ook moeten worden toegepast. De kosten bedragen jaarlijks €56.000,-.

(2) Stopzetten van het roekenbeheer zal tot een terugkeer van nestelende roeken bij de overlastlocatie in Ten Boer leiden en een groei van de kolonie over de jaren. Overlast zal dan ook terugkeren.

(3) Andere opties:

a. Een nieuwe benadering kan zijn de kolonie in Ten Post direct naast houthandel Reinders BV als alternatief te bestempelen en hier zorg te dragen dat roeken op afstand van de tijdelijke woningen komen, zodat de kolonie kan ontwikkelen zonder overlast te geven. Het vermoeden bestaat dat een aantal roeken vanuit Ten Boer hier al naartoe zijn verhuisd. Over 3 jaar zijn de kosten €6.200,- per jaar.

b. Het snoeien van drievorken in de essen van de overlastlocatie voorkomt dat roeken er nesten kunnen bouwen. Dit is effectief voor 3 jaar en kost eenmalig €7.000,-. Een reservering van hetzelfde bedrag kan nodig zijn om ook te kunnen snoeien tijdens het nestbouwseizoen, hoewel de kans klein is dat grote aantallen roeken elders in Ten Boer zullen gaan nestelen. Mogelijk gaat het om enkele paren.

c. Als er niet gesnoeid mag worden in verband met essentaksterfte kunnen trechters op de kop worden geplaatst op de drievorken. De trechtersvorm voorkomt voor meerdere jaren dat de drievork niet als nestelplatform gebruikt kan worden. De kosten van het plaatsen zijn eenmalig €10.000,-. Ook dit is naar verwachting langdurig effectief. Een reservering van hetzelfde bedrag kan nodig zijn om ook elders tijdens het broedseizoen te voorkomen dat drievorken gebruikt gaan worden.

d. de provincie aanzetten tot provinciaal roekenbeheer waarin (1) beschermde, voor roeken geschikte nestellocaties in het buitengebied worden aangewezen, waardoor roeken niet langer tussen gemeentes verhuizen en herhaald de bebouwde kom kiezen, (2) biodiversiteit en rust in het foeragegebied bevorderd wordt, (3) landbouwschade wordt gecompenseerd en voorkomen (onder meer door afleidend voeren in de foeragegebieden), en (4) de populatie van nestelende roeken nauwgezet wordt gemonitord.

### *Aanbevelingen*

Aanbevolen wordt het gemeentelijke beheer volgens de lijn van 3 b. of 3 c. in combinatie met 3 a. in te steken. Het is daarbij belangrijk dat er in 2024 wekelijkse monitoring plaatsvindt. De oplossingsrichting is relatief goedkoop en naar verwachting langdurig effectief. Daartoe zal een nieuw beheerplan en een nieuwe ontheffing nodig zijn.

Voor de overlast in de gehele gemeente, in de regio en de duurzame bescherming van roeken is het belangrijk dat minimaal 1 jaar per jaar in de eerste of tweede week van april in de gehele gemeente wordt geïnventariseerd waar, in welke boomcombinatie en hoeveel roeken er nestelen. Gelet op dezelfde belangen zou de provincie haar wettelijke verantwoordelijkheid moeten nemen en roekenbeleid moeten ontwikkelen in lijn met conclusie 3 d.